

Nr 127.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till sinnesslövärdan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 41—43, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa, till Bidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa samt till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa för budgetåret 1954/55 beräkna resp. ett förslagsanslag av 3 960 000 kronor, ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor och ett förslagsanslag av 8 200 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 124, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 5 mars 1954, framlagt de förslag, vilka framgår av den följande redogörelsen.

1:o) **Ändrade statsbidragsgrunder för undervisning och vård av psykiskt efterblivna.** Kungl. Maj:t har (s. 3—56) föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade ändrade statsbidragsgrunder för undervisning och vård av psykiskt efterblivna.

Den 29 juni 1951 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande chefen för inrikesdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning angående organisationen och finansieringen av sinnesslövärdan samt framlägga därav föranledda förslag. I de sakkunnigas uppdrag ingick bl. a. att göra en översyn av ett av 1946 års sinnesslövärdansutredning år 1949 avlämnat betänkande om sinnesslövärdan (SOU 1949: 11), vilket betänkande jämte däröver avgivna remissyttranden överlämnades till de sakkunniga.

Med stöd av nämnda bemyndigande tillkallades samma dag särskilda sakkunniga, vilka antog benämningen *1951 års sinnesslövärdansutredning*.

Enligt meddelade direktiv borde utredningen i första hand inrikta sitt arbete på att söka åstadkomma en ny lagstiftning för sinnesslövärdan. Denna del av utredningsarbetet har tidigare redovisats i utredningens den 15 februari 1952 avgivna betänkande med förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna m. m. I samma betänkande framlades även förslag till provisoriska ändringar av bestämmelserna om stats-

bidrag till driftkostnader vid anstalter för obildbara sinnesslöa. Sistnämnda förslag framlades för riksdagen i propositionen nr 133/1952, vilken antogs av riksdagen samma år. Ett på grundval av utredningens lagförslag utarbetat förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna har genom propositionen nr 26 förelagts årets riksdag.

Enligt nämnda lagförslag, varigenom landstingen och de landstingsfria städerna åläggas huvudmannaskapet för de psykiskt efterblivna, skall den nya organisationen bestå av särskolor och vårdanstalter. Särskola skall vara inrättad för externatundervisning eller såsom internat. I internat-skolan skall ingå *dels* småbarnshem med förskola för därför lämpade barn under skolåldern, *dels* skolhem med skola för allmän teoretisk och praktisk undervisning för dem, som är skolpliktiga vid särskola, *dels ock* yrkeshem för särskolepliktiga, som efter undervisning i skolhem anses böra erhålla yrkesundervisning. Vårdanstalt skall omfatta *dels* arbetshem för arbetsföra efterblivna, som erhållit undervisning i särskola men är ur stånd att taga vård om sig själva, och med dem i förståndsutveckling och arbetsförmåga likställda, *dels* ålderdomshem för efterblivna, som vårdats eller kunnat vårdas i arbetshem men icke längre är arbetsföra, *dels* vårdhem för efterblivna barn, som kan antagas icke vara lämpade för särskoleundervisning eller icke kan tillgodogöra sig sådan undervisning, *dels ock* vårdhem för höggradigt efterblivna vuxna, som icke kan vårdas i arbetshem eller ålderdomshem för efterblivna.

I nu föreliggande, den 1 oktober 1953 avgivna betänkande II har utredningen till behandling upptagit frågorna om statsbidrag till undervisning och vård av förenämnda psykiskt efterblivna. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 8 november 1946 uppdragit åt 1941 års lärarlönesakkunniga att verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om *dels* reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för vissa lärargrupper vid statsunderstödda sinnesslöskolor och för lärare vid fristående arbetshem, *dels ock* statsbidrag till avlöning åt sådana lärare, som komme att omfattas av regleringsförslaget. Nämnda sakkunniga avgav den 16 januari 1952 betänkande med utredning och förslag angående reglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för vissa lärare vid sinnesslö- och epileptikeranstalter. Även detta betänkande har remissbehandlats.

I propositionen lämnas en redogörelse för de nämnda utredningarnas förslag jämte remissyttranden angående ändrade statsbidragsgrunder under följande rubriker, nämligen allmänna synpunkter, anläggningsbidrag, utrustningsbidrag, lärarlönebidrag, bidrag till egentliga driftkostnader samt bidrag till den öppna vården. Beträffande innehållet i denna redogörelse tillåter sig utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (s. 6—47).

Departementschefen anför i huvudsak följande.

I propositionen nr 26 till innevarande års riksdag har framlagts förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna. Enligt förslaget skall med vissa undantag huvudmannskapet för vården av de psykiskt efterblivna, d. v. s. med nuvarande terminologi såväl bildbara som obildbara sinnesslöa, åläggas landstingen och städer utanför landsting. Varje landsting skall upprätta en plan för ordnandet av undervisningen och vården av de efterblivna inom landstingsområdet. I denna plan skall upptagas såväl särskolor — externat eller internat — och vårdanstalter som organ för den öppna vården. Även enskilda anstalter skall kunna upptagas i planen. Undervisning och vård skall vara kostnadsfri för efterblivna under 21 års ålder.

1951 års sinnesslövärdsutredning har vid sitt ställningstagande till det lagförslag, som legat till grund för nämnda proposition, ansett, att staten — vars direkta bidrag till sinnesslövärderna enligt av utredningen verkställda mycket ungefärliga beräkningar f. n. skulle täcka endast en knapp tredjedel av driftkostnaderna — måste lämna väsentliga bidrag både till anläggning och drift av särskolor och vårdanstalter. Utredningen — som avvisat tanken på att sinnesslövärderna skulle anses vara en principiellt statlig angelägenhet — har därvid anfört i huvudsak två skäl för en statlig bidragsgivning på detta område. För det första pålägges landstingen genom den föreslagna lagstiftningen en ny uppgift, nämligen huvudmannskapet för vården av de obildbara sinnesslöa och av sådana bildbara sinnesslöa, för vilka huvudmannskapet icke redan reglerats genom 1944 års lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa. Det andra skälet är önskemålet att uppmuntra till en snabb utbyggnad och upprustning av denna delvis eftersatta vårdgren.

Från flera remissmyndigheter har — nu liksom i yttrandena över utredningens lagförslag — framhållits, att sinnesslövärderna är en statlig angelägenhet och att staten på grund därav i princip bör bestrida alla med denna vård förenade kostnader. Enligt departementschefens mening kan man emellertid icke då det gäller sjukvården och liknande vårdområden tala om några principiellt statliga uppgifter. Den alldeles övervägande delen av landstingens verksamhet avser ju just hälso- och sjukvården samt vissa närstående vårdområden. Här har landstingen på grund av stadganden i lag eller utan uttrycklig föreskrift gjort väsentliga och betydande insatser, icke endast i fråga om kroppssjukvården utan även på andra områden såsom i fråga om lättskötta sinnessjuka, bildbara sinnesslöa barn och barnhemsverksamheten. Vården av obildbara och vuxna bildbara sinnesslöa synes icke skilja sig från dessa vårdgrenar på ett sådant sätt att uppgiften därför bör anses åvila staten. Frågan synes emellertid framför allt ha en rent praktisk-ekonomisk innebörd. Det måste anses olämpligt att på staten överföra en vårdform, där landstingsområdena såväl ur praktiskt-administrativa synpunkter som av hänsyn till de vårdade och deras an-

höriga får anses utgöra lämpliga upptagningsområden, och där de kommunala huvudmännen redan genom 1944 års lagstiftning ålagts väsentliga uppgifter. Statens åligganden i detta hänseende bör därför, såsom departementschefen redan framhållit i lagpropositionen, begränsas till värden av vissa asociala och svårskötta efterblivna. Att låta staten betala hela kostnaden för sinnesslövärden i övrigt låter sig knappast förena med det föreslagna kommunala huvudmannskapet. Å andra sidan anses det uppenbart, att kommunerna icke ensamma bör svara för dessa kostnader. Den föreslagna organisatoriska lösningen medför en utvidgning av de kommunala huvudmännens verksamhetsområde och därmed ökade kostnader för dessa. Härtill kommer det förut omnämnda önskemålet om en snabb upprustning och utbyggnad av denna vårdgren. Mot bakgrunden av det anförda anser departementschefen sig sålunda kunna godtaga de båda huvudsakliga skäl, som utredningen anført för en statlig bidragsgivning på detta område, nämligen dels utökningen av huvudmannskapets omfattning, dels stimulanssynpunkten.

Beträffande förstnämnda spörsmål delar departementschefen visserligen utredningens mening, att huvudmännen genom föreslagna nya åligganden kommer att få vidkännas ganska betydande utgifter. Å andra sidan framhålls emellertid, att utgiftsökningen knappast kan bli av den storleksordning, som åtskilliga remissmyndigheter tydligen utgått från. Enligt utredningens beräkningar skulle f. n. av de nuvarande totala vårdkostnaderna om i runt tal 34 000 000 kronor cirka 11 000 000 kronor betalas av staten, omkring 14 000 000 kronor av landstingen och städerna utanför landsting samt återstoden, 9 000 000 kronor, av enskilda. De enskildas utgifter täckes emellertid till stor del av folkpensioner och barnbidrag. Den övervägande delen av kostnaderna härutöver torde f. n. bestridas av primärkommunerna och i sista hand landstingen (motsvarande) enligt bestämmelserna i fattigvårds- och barnavårdslagarna samt lagen om lindring i mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Att beräkna hur stor del av ifrågavarande kostnader, som på grund av dessa stadganden redan nu åvilar de sekundärkommunala huvudmännen, torde knappast vara möjligt. Departementschefen erinrar emellertid om att utredningen i sitt första betänkande framhållit, att vid de enskilda anstalterna förmyndare och anhöriga endast i omkring 11 procent av antalet fall själva i sista hand betalade vårdavgifterna.

I fråga om det andra skälet för en statlig bidragsgivning på detta område understrykes utredningens uttalande, att sinnesslövärden utan tvekan måste anses vara en i flera hänseenden eftersatt vårdgren. Antalet f. n. befintliga anstaltsplatser är sålunda otillräckligt, framför allt i fråga om vårdklientelet, för vilket bestämmelser om huvudmannskap hittills saknats. Den utbyggnad av sinnesslövärden, som förutsattes vid genomförandet av 1944 års lagstiftning, kan vidare ännu icke betraktas som avslutad.

Åtskilliga såväl kommunala som enskilda anstalter är gamla och trots ombyggnader delvis otidsenliga. Även vårdstandarden i övrigt är på en del anstalter sådan, att en upprustning i såväl personellt som materiellt hänseende måste anses synnerligen angelägen. En snabb utbyggnad och i samband därmed en allmän upprustning av denna vårdgren måste därför vara ett viktigt önskemål. I detta sammanhang framhålles emellertid, att flera huvudmän i avbidan på statsmakternas ställningstagande till föreliggande organisationsförslag redan vidtagit eller planerat åtgärder i dessa hänseenden.

Mot bakgrunden av det anförda finner departementschefen det uppenbart, att huvudmännen måste erhålla statsbidrag för både anläggning och drift av de skolor och vårdanstalter, varom nu är fråga. Bidraget bör därvid, såsom utredningen föreslagit och i anslutning till vad som gäller f. n., fördelas på tre olika huvudformer, nämligen anläggningsbidrag, lärarlönebidrag och bidrag till egentliga driftkostnader. Det speciella utrustningsbidrag, som utredningen föreslagit skola utgå till anskaffande av viss utrustning vid de yrkeshem med yrkesundervisning, som enligt förenämnda lagförslag skall inrättas vid särskolorna, kan departementschefen däremot icke tillstyrka. Departementschefen delar visserligen utredningens åsikt, att en utbyggnad och intensifiering av yrkesutbildningen och yrkesundervisningen av de efterblivna, är en betydelsefull fråga. Särskilt understrykes dess uttalande, att man härvid utan förutfattade meningar bör pröva olika yrkens möjligheter och lämplighet för de efterblivna. Ett utrustningsbidrag torde emellertid för såväl huvudmännen som tillsynsmyndigheterna komma att bli tämligen svårhanterligt. Då härtill kommer, att bidraget torde få anses vara av förhållandevis ringa ekonomisk betydelse för huvudmännen, har departementschefen ansett sig böra avstyrka införandet av denna nya bidragsform. Då förutsättningar för en lönereglering i fråga om de lärtjänster, som f. n. icke är statligt reglerade, icke förelegat, har departementschefen icke heller ansett sig kunna tillstyrka den av utredningen på grundval av 1941 års lärarlönesakkunnigas betänkande föreslagna utvidgningen av bidragsrätten i fråga om lärarlönebidraget. Vidare föreslås viss ändring i fråga om konstruktionen av det särskilda bidraget till den öppna vården.

Innan departementschefen övergår till frågan om storleken och utformningen av de särskilda bidragen, framhålles — i anslutning till av flera remissmyndigheter uttalade önskemål — att, därest allmänna statsbidragsutredningen kommer att till behandling upptaga frågan om statsbidrag till sekundärkommuner, givetvis även nu förevarande bidrag av olika slag bör prövas.

Vad härefter först angår *anläggningsbidraget*, bör detta liksom f. n. utgå till landsting och städer utanför landsting. I den mån nybyggnad erfordras för att tillgodose behovet av ytterligare platser inom visst område, bör denna sålunda i princip ombesörjas av de kommunala huvudmännen. Även

vissa enskilda anstalter torde emellertid komma att upptagas i landstingens planer för vården av de psykiskt efterblivna. I den mån nämnda huvudmän anser det ur olika synpunkter lämpligt och möjligt, att sådan nybyggnad ombesörjes av enskild, förening eller stiftelse, bör dock anläggningsbidrag såsom utredningen förutsatt kunna utgå efter prövning från fall till fall. Vissa kategorier enskilda anstalter torde emellertid icke komma att upptagas i planerna. Detta gäller tre typer av anstalter, nämligen för det första anstalter, avsedda för en speciell kategori efterblivna från hela landet, för det andra välskötta enskilda anstalter med intagna från ett stort antal landstingsområden och för det tredje slutligen sådana enskilda anstalter, som anses böra bibehållas endast under en övergångstid. Även till förstnämnda båda kategorier bör anläggningsbidrag kunna utgå efter särskild prövning, en prövning, som även bör kunna avse statsbidragets storlek. Den tredje gruppen enskilda anstalter bör givetvis icke erhålla anläggningsbidrag.

Bidrag bör, såsom ovan framhållits, utgå till uppförande av såväl sarskolor i internatform som vårdanstalter. Då öppna vårdformer av olika slag i största möjliga utsträckning bör uppmuntras, har departementschefen intet att erinra mot utredningens förslag, att bidrag alltid skall kunna utgå även för inrättande av externatskolor och externatplatser vid skolhem samt av sysselsättningsavdelningar i externatform.

Utredningens förslag beträffande de ändamål, för vilka anläggningsbidrag skall utgå, föranleder ingen erinran från departementschefens sida utom såvitt avser den föreslagna utvidgningen beträffande ändrings- och reparationsarbeten å befintliga, för sinnesslövar den uppförda byggnader. Av principiella skäl samt då bidraget skulle bli svårhanterligt och knappast få större ekonomisk betydelse, anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka införandet av denna nya bidragsform.

Däremot anser departementschefen sig böra godtaga utredningens förslag, att anläggningsbidraget — utom såvitt angår externaten samt ändringsarbeten å befintliga för annat ändamål uppförda byggnader — skall utgå med ett visst fast belopp per nytillkommande skol- eller vårdplats och att platsantalet sålunda skall bliva avgörande för bestämmande av det sammanlagda statsbidragets storlek. En sådan ordning synes nämligen innebära en väsentlig förenkling och har också i och för sig tillstyrkts av så gott som samtliga remissinstanser.

Vad härefter angår frågan om platsbidragets storlek har utredningen på grundval av närmare redovisade ungefärliga kostnadsberäkningar uppskattat den genomsnittliga normala anläggningskostnaden till 24 000 kronor för sarskoleplats å internat och 18 000 kronor för plats å vårdanstalt. Utredningen förordar, att platsbidraget bestämmes till 50 procent av dessa belopp, d. v. s. till 12 000 resp. 9 000 kronor per plats. Nu utgående bidrag om 4 000 kronor per plats, som dock endast avser anstalter för bildbara

sinnesslöa, fastställdes av 1944 års riksdag på grundval av en byggnadskostnad varierande mellan 4 000 och 10 000 kronor per nybyggd plats. Då byggnadskostnadsindex sedan dess stigit med omkring 75 procent, skulle detta medföra en uppräknig av bidraget till 7 000 kronor. I likhet med statskontoret kan departementschefen icke tillstyrka, att bidraget för internatskolor fastställs till högre belopp än nu angivits. Bidraget för vårdanstalter bör i ungefärlig relation härtill fastställas till 5 000 kronor per plats. Bidraget till externatskolor bör med hänsyn till angelägenheten av att uppmuntra externatundervisningen i enlighet med utredningens förslag fastställas till 50 procent av de verkliga kostnaderna men maximeras till högst 5 000 kronor per elevplats. För omändring av i vederbörande huvudmans ägo befintlig, för annat ändamål uppförd byggnad bör såsom utredningen föreslagit procenttalet fastställas till 30. Bidraget bör dock i detta fall självfallet maximeras till belopp, motsvarande förut angivna platsbidrag för särskolor resp. vårdanstalter. Därest externatplatser förlägges till internatskolor, bör efter prövning i varje särskilt fall en viss höjning av det för skolan utgående bidraget kunna medgivnas. Liksom f. n. bör bidraget återbetalas, om skola eller anstalt nedlägges eller användes för annat ändamål.

Utredningens uppskattning av det aktuella platsbehovet anses kunna godtagas som en utgångspunkt för att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av nu framlagda förslag. I enlighet härmed torde statens kostnader för utbyggnad av denna vårdgren kunna uppskattas till 3 500 000 kronor för skolinternaten och 11 500 000 kronor för vårdanstalterna. Kostnaderna för externatskolor och förenämnda omändringsarbeten torde kunna beräknas till högst 2 000 000 kronor och den sammanlagda kostnaden alltså till omkring 17 000 000 kronor. Enligt utredningens förslag skulle de sammanlagda kostnaderna uppgå till 30 000 000 kronor, vilket förutsatts fördelat med 2 000 000 kronor per år under en femtonårsperiod.

Utredningen har förutsatt, att denna utbyggnad skulle äga rum under en femtonårsperiod. Även om det i och för sig skulle vara önskvärt, att denna utbyggnad kunde genomföras på kortare tid, synes det emellertid i nuvarande investeringsläge och med hänsyn till behoven på övriga områden vara orealistiskt att räkna med en snabbare utbyggnadstakt. Departementschefen har därför ansett sig f. n. böra godtaga utredningens förslag till utbyggnadstid såsom utgångspunkt för en beräkning av det statliga medelsbehovet för ändamålet. Detta skulle i enlighet härmed kunna uppskattas till icke fullt 1 200 000 kronor per budgetår.

De nya bidragsbestämmelserna bör enligt departementschefen träda i kraft den 1 januari 1955. Då vissa huvudmän i avbidan på en lösning av frågan om huvudmannaskapet redan påbörjat och i några fall avslutat uppförande av särskolor eller vårdanstalter, avsedda att inpassas i den nya organisationen, bör emellertid Kungl. Maj:t äga möjlighet att bevilja

anläggningsbidrag även till sådana nybyggnader, vilkas uppförande påbörjats men ej avslutats före den 1 januari 1953, d. v. s. kalenderårsskiftet närmast efter framläggandet av 1951 års utrednings lagförslag. En förutsättning härför är dock givetvis, att vederbörande skola eller anstalt upptagits i någon godkänd plan eller eljest godkänts av vederbörande tillsynsmyndighet. Ansökningar om bidrag föreslås skola inlämnas till vederbörande tillsynsmyndighet före den 1 juli 1955.

Beträffande *lärarlönebidraget* ansluter departementschefen sig helt till utredningens förslag såvitt angår konstruktionen av detsamma. Det föreslagna systemet att beräkna statsbidraget efter de sammanlagda kontanta avlöningsförmånerna i vederbörande ortsgrupp enligt den näst högsta löneklassen av för medgivna, reglerade tjänster gällande lönegrader måste komma att innebära en avsevärd förenkling av nu gällande bidragsgrunder. I likhet med utredningen anser departementschefen vidare, att staten alljämt bör svara för huvudparten av kostnaderna för löner till rektorer och lärare. Med den föreslagna konstruktionen av *lärarlönebidraget* kommer emellertid kostnaderna för eventuella vikarier eller för timlärare icke att inräknas i bidragsunderlaget. Med hänsyn härtill synes den av utredningen föreslagna fördelningen av bidragsberättigade kostnader mellan staten och vederbörande huvudmän vara väl avvägd. Departementschefen förordar alltså, att den statliga andelen fastställs till 95 procent av de på angivet sätt beräknade kostnaderna. Vid bifall härtill torde statens andel av de verkliga kostnaderna komma att öka från f. n. omkring 85 procent till cirka 88 procent och därmed nära ansluta sig till det genomsnittliga bidraget till lönekostnaderna vid folkskoleväsendet. Huvudmansavgift bör liksom f. n. avdragas vid statsbidragets utbetalande. De nya bidragsgrunderna bör, såsom utredningen föreslagit, tillämpas redan fr. o. m. redovisningsåret 1954/55. De årliga kostnaderna för *lärarlönebidraget* torde kunna uppskattas till 3 600 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till av skolöverstyrelsen med utgångspunkt från nuvarande bidragsgrunder för nämnda budgetår äskat belopp med 200 000 kronor.

Även utredningens förslag till konstruktion av *statsbidraget till egentliga driftkostnader* anser departementschefen sig böra godtaga. Det förordas sålunda, att detta beträffande internat av olika slag fastställs till ett visst belopp per godkänd vårdplats. I det godkända platsantalet anses även böra inräknas en av vederbörande tillsynsmyndighet övergångsvis godkänd överbeläggning. Å andra sidan bör emellertid, för den händelse beläggningen skulle avsevärt understiga det godkända platsantalet eller om eljest särskilda skäl föranleder därtill, statsbidraget efter prövning av vederbörande tillsynsmyndighet kunna minskas. Utredningen har föreslagit, att bidraget i princip fastställs till samma belopp för internatplatser av olika slag men med visst avdrag för intagna, som icke skall äga erhålla kostnadsfri vård eller som uppstår folkpension. Den av utredningen föreslagna

förenklingen av statsbidraget torde emellertid komma till sin fulla rätt först vid ett för internatplatser av alla slag enhetligt statsbidrag. Departementschefen förordar därför en sådan ändring av utredningens förslag.

Nu gällande driftbidrag utgår med ett belopp om 900 kronor per år. Utredningen har vid avvägningen av driftbidragets storlek utgått från en genomsnittlig normalkostnad per vårdplats, bortsett från lärarlönekostnader, om 3 400 för de kommunala och 3 000 kronor för de enskilda anstalterna eller i genomsnitt för båda anstaltskategorierna cirka 3 300 kronor. Denna genomsnittskostnad har med hänsyn till önskvärdheten av en höjd vårdstandard avrundats uppåt med 200 kronor till 3 500 kronor. De av utredningen föreslagna platsbidragen, 2 000 och i vissa fall 1 000 kronor, avsågs motsvara i genomsnitt 40 procent av sistnämnda platskostnad. Med den av departementschefen ovan föreslagna bidragskonstruktionen skulle härför erfordras ett platsbidrag om 1 400 kronor. Då bidraget emellertid anses böra avvägas i förhållande till de redovisade verkliga driftkostnaderna, anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka, att detsamma beräknas på ett högre bidragsunderlag, än vad som motsvarar den verkliga genomsnittskostnaden per vårdplats. På grund härav och med beaktande av bl. a. den andel av kostnaderna, som med hänsyn till uppburna folkpensioner och barnbidrag i själva verket kommer att åvila de kommunala huvudmännen, anser departementschefen sig icke kunna förorda, att statsbidraget bestämmes till högre belopp än 1 200 kronor per plats. Förslaget innebär en höjning av det nuvarande driftbidraget med 300 kronor.

Med ett platsantal om i runt tal 9 000 skulle det årliga statsbidraget till internaten i enlighet härmed kunna uppskattas till omkring 10 800 000 kronor. Då de verkliga totala vårdkostnaderna för på internat intagna på grundval av nu anförda siffror kan uppskattas till 29 700 000 kronor, uppgår sålunda den statliga andelen i form av egentligt driftbidrag till i genomsnitt omkring 36 procent. Med utgångspunkt från av utredningen verkställda beräkningar av antalet folkpensionsberättigade interner samt på särskolor och vårdanstalter intagna barn under 16 år kan den del av totalkostnaderna, som bestrides av folkpensioner (bortsett från det övergångsvis utgående bostadstillägget och fickpengar) samt barnbidrag, uppskattas till drygt 9 400 000 kronor. Den på nämnda kommunala huvudmän belöpande andelen skulle alltså uppgå till 9 500 000 kronor eller knappt 32 procent. Härvid har förutsatts, att några vårdavgifter utöver folkpensionen icke utgår. — Det måste emellertid understrykas, att dessa på utredningens kalkyler grundade beräkningar måste anses vara högst ungefärliga och utgå från en återhållsam bedömning av de faktiska vårdkostnaderna.

Mot utredningens förslag i fråga om *bidrag till externatskolor* har departementschefen intet att erinra. Denna skolform bör sålunda i statsbidrags-hänseende så nära som möjligt anslutas till vad som gäller beträffande

folkskolan i allmänhet. I enlighet härmed bör bidrag utgå enligt de för normalskolor gällande bestämmelserna om bidrag till anordnande av skolmåltider, för tillhandahållande av fria läroböcker m. m., för viss undervisningsmateriel, för inackordering av skolbarn samt för hälsovård. Vidare bör statsbidrag utgå med ett fast belopp om 200 kronor per inskriven elev och år. Då antalet i externatskola f. n. inskrivna elever uppgår till omkring 750, kan statens kostnader för det fasta bidraget uppskattas till cirka 150 000 kronor per år. Det av någon remissinstans framförda önskemålet om särskilt bidrag till dagliga resekostnader för externa elever vid internat- eller externatskolor, vilka kostnader torde få anses ingå i den eleverna tillkommande kostnadsfria vården, anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka.

I sitt förslag beträffande *bidrag till den öppna vården* har utredningen ansett det icke vara möjligt att på grundval av de verkliga kostnaderna konstruera vare sig ett bidrag för varje särskild vårdform eller för den öppna vården i dess helhet. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av största möjliga förenkling av bidragssystemet har utredningen ansett sig böra avstå från tanken på statsbidrag till de särskilda formerna av den öppna vården. Bidraget har i stället avsetts skola utgå med belopp i huvudsak motsvarande lönekostnaden för den eller de befattningshavare, som närmast skulle få svara för den öppna vården. Ehuru ett bidrag av denna karaktär otvivelaktigt skulle vara av värde för att stimulera landstingen att anställa sådana befattningshavare, vilket i sin tur måste vara av väsentlig betydelse för en önskvärd effektivisering av den öppna vården, anser departementschefen sig av principiella skäl icke kunna tillstyrka detta alternativ. Av skäl som utredningen anfört är departementschefen icke heller beredd föreslå särskilda bidrag för var och en av de olika öppna vårdformer, som omfattas av den föreslagna lagstiftningen. I stället förordas, att bidraget anslutes till den vårdform, som närmast anknyter till den slutna vården och som för huvudmännen torde vara förhållandevis mest kostnadskrävande, nämligen familjevården. Bidraget bör därvid utgå med ett fast belopp för var och en i familjevård utackorderad och år. Ur förenklingssynpunkt anses bidraget böra beräknas på antalet vid en viss tidpunkt, t. ex. kalenderårsskifte eller annan lämplig tid, i familjevård utackorderade. Bidraget, som f. n. utgår med 180 kronor för år, anses böra bestämmas till samma belopp, som föreslagits för externateleverna, eller till 200 kronor per vårdad och år. Då antalet familjevårdsfall f. n. kan uppskattas till i runt tal 800, beräknas kostnaderna för detta bidrag till omkring 160 000 kronor om året.

De nya bidragsgrunderna föreslås — med förut angivna undantag — träda i kraft den 1 januari 1955, fr. o. m. vilken dag huvudmannaskapet för undervisning och vård av nu ifrågavarande efterblivna föreslagits komma att åvila landstingen och de landstingsfria städerna.

Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare be-

stämmelser rörande grunderna för statsbidragens utgående, som kan komma att erfordras.

Slutligen erinras i detta sammanhang om att två enskilda anstalter, nämligen skolhemmet Söderhaga i Drevviken samt skol- och arbetshemmet Sävstaholm i Vingåker, icke kommer att omfattas av det föreslagna kommunala huvudmannaskapet. I ett av 1948 års sinnesslövårdssakkunniga den 1 oktober 1951 till chefen för inrikesdepartementet avgivet betänkande angående skol- och yrkeshem för barn med komplicerad utvecklingshämning (SOU 1951: 48) har föreslagits bl. a., att dessa båda hem skulle genom särskilda avtal mellan staten och anstalternas huvudmän knytas till den av de sakkunniga förordade anstaltsorganisationen för vård av barn med komplicerad utvecklingshämning. I den inledningsvis omnämnda propositionen nr 26 har departementschefen även uttalat sig för en sådan lösning. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t genom beslut den 18 december 1953 uppdragit åt skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen att gemensamt upptaga förhandlingar med huvudmännen för nämnda båda anstalter i fråga om berörda anknytning samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill förhandlingarna kunde giva anledning. I avbidan på dessa förslag anses även nämnda båda enskilda anstalter tills vidare böra omfattas av de föreslagna nya bidragsgrunderna.

I enlighet med vad nu anförts kan statens årliga bidrag till de totala driftkostnaderna uppskattas till följande belopp, nämligen för lärarlönebidrag 3 600 000 kronor samt för driftbidrag till internaten, till externatskolor och till öppen vård resp. 10 800 000, 150 000 och 160 000 kronor eller tillhopa 14 710 000 kronor. Då samtliga driftbidrag utbetalas i efterskott, påverkas ej medelsbehovet för budgetåret 1954/55 av de föreslagna bidragsgrunderna. För sistnämnda budgetår äskas sammanlagt omkring 12 200 000 kronor, varför ökningen av statens årliga kostnader kan uppskattas till omkring 2 500 000 kronor.

De för ifrågavarande ändamål i riksstaten nu uppförda anslagen till Bidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa, till Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa och till Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa anses fr. o. m. budgetåret 1955/56 — d. v. s. det budgetår, varunder bidrag enligt de nya grunderna första gången kommer att utbetalas — böra uppföras under benämningen Bidrag till uppförande eller inrättande av särskolor och vårdanstalter för psykiskt efterblivna, Bidrag till driften av särskolor för psykiskt efterblivna samt Bidrag till driften av vårdanstalter för psykiskt efterblivna.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Aastrup m. fl.* (I: 490) och den andra inom andra kammaren av herr *Ståhl m. fl.* (II: 614) har hemställts, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 124 måtte besluta, *dels* att statsbidraget

för nybyggnader inom sinnesslövärderna fastställs till 12 000 kronor per nytillkommen plats vid särskola av internattyp och till 9 000 kronor per sådan plats vid vårdanstalt, *att* även statsbidragen för inköp och i samband därmed ombyggnad av äldre för ändamålet lämpad byggnad fastställs till de här angivna beloppen, *samt att* maximibeloppen för statsbidragen för dels omändring och upprustning av i vederbörande huvudmans ägo befintlig byggnad, dels s. k. externat anpassas härefter, *dels ock* att förhöja vederbörande anslag med erforderligt belopp.

Beträffande motiveringen till yrkandena hänvisas till motionen II: 614.

Utskottet erinrar om att riksdagen numera med godkännande av andra lagutskottets i dess utlåtande nr 27 gjorda hemställan antagit förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna.

I förevarande proposition har under detta avsnitt framlagts förslag till ändrade statsbidragsgrunder för omvårdnaden av de psykiskt efterblivna. Utskottet finner för sin del uppenbart att statsbidrag bör utgå för både anläggning och drift av de skolor och vårdanstalter, varom nu är fråga, och har intet att erinra mot departementschefens förslag att bidraget skall fördelas på tre olika huvudformer, nämligen anläggningsbidrag, lärarlönebidrag och bidrag till egentliga driftkostnader.

Departementschefen har icke kunnat tillstyrka ett av 1951 års sinnesslövärdsutredning framlagt förslag att särskilt utrustningsbidrag skulle utgå även till yrkesundervisning vid anstalter för psykiskt efterblivna. Då utskottet finner det synnerligen angeläget att yrkesutbildningen och yrkesundervisningen av de efterblivna utbygges och intensifieras, anser utskottet att behov av denna nya bidragsform i och för sig föreligger. Utskottet vill likväl icke motsätta sig, att undervisningen tills vidare får bedrivas utan statsbidrag, men förutsätter härvid att huvudtillsynsmyndigheterna med uppmärksamhet följer utvecklingen och, om det visar sig påkallat, framlägger förslag till lämpligt avvägda, enkelt utformade bidrag för Kungl. Maj:t, så att framställning i ämnet kan underställas riksdagen.

Anläggningsbidraget skall enligt Kungl. Maj:ts förslag utgå med 7 000 kronor för tillkommen plats vid särskola av internattyp och med 5 000 kronor för plats vid vårdanstalt. Motsvarande statsbidragsbelopp föreslås skola utgå även för inköp och i samband därmed ombyggnad av äldre för ändamålet lämpad byggnad. Bidrag till externatskolor föreslås fastställt till 50 procent av de verkliga kostnaderna med maximering till 5 000 kronor per elevplats. För omändring av i vederbörande huvudmans ägo befintlig, för annat ändamål uppförd byggnad föreslås procenttalet 30, men med maximering till ovan angivna platsbidrag för särskolor respektive vårdanstalter. Därest externatplatser förlägges till internatskolor, föreslås en viss höjning av det för skolan utgående bidraget skola kunna medgivas efter prövning i varje särskilt fall.

I motionerna I: 490 och II: 614 föreslås, såvilt nu är i fråga, att statsbidraget för nybyggnader skall fastställas till 12 000 kronor per nytillkommen plats vid särskola av internattyp och till 9 000 kronor per sådan plats vid vårdanstalt, att även statsbidragen för inköp och i samband därmed ombyggnad av äldre för ändamålet lämpad byggnad fastställs till nyssnämnda belopp samt att maximibeloppen för statsbidragen för dels omändring och utrustning av i vederbörande huvudmans ägo befintlig byggnad, dels s. k. externat anpassas härefter.

Ehuru utskottet helst sett, att statsbidraget kunnat höjas till den av motionärerna angivna nivån, är utskottet i rådande statsfinansiella läge icke berett att tillstyrka yrkandet i motionerna. De av departementschefen föreslagna beloppen innebär en uppräknig av nu utgående platsbidrag med ett procenttal, som nära motsvarar stegringen av byggnadskostnaderna sedan 1944, då de nuvarande bidragsbeloppen fastställdes. I absoluta tal kan höjningen icke anses oväsentlig. Härtill kommer att man vid avvägningen av bidragen icke bör bortse från storleken av motsvarande bidrag till uppförande av byggnader för andra grenar av sjukhusvården vilka, när de är som högst, utgår med halva byggnadskostnaden, dock högst 6 000 kronor för vårdplats. Enligt utskottets mening kan det ifrågasättas, huruvida för de psykiskt efterblivna föreligger ett platsbehov av högre angelägenhetsgrad än för övriga bidragsberättigade vårdgrenar. I anslutning till denna tankegång finner utskottet angeläget, att allmänna statsbidragsutredningen till behandling upptager frågan om statsbidrag till sekundärkommuner i syfte att åstadkomma icke blott en förenkling, utan även en realprövning av de olika bidragen inom detta statsbidragssystem.

Bidrag enligt de nya grunderna kommer första gången att utbetalas under budgetåret 1955/56. Utskottet avstyrker därför yrkandet i motionerna I: 490 och II: 614 om förhöjning av vederbörande anslag redan för budgetåret 1954/55.

Vad angår övriga med anläggningsbidraget sammanhängande frågor, har i en till utskottet överlämnad, den 26 april 1954 inom inrikesdepartementet upprättad promemoria bl. a. anförts, att från landstingshåll ställts frågan huruvida sådana byggnadsarbeten å befintlig, för sinnesslövarden uppförd eller använd byggnad, som medför platstillskott, exempelvis inredning av vindsvåning eller omändring av personalbostäder i sådan byggnad, är att hänföra under bestämmelserna om anläggningsbidrag till nybyggnad eller omändring av befintlig byggnad. Förstnämnda fall kan möjligen betraktas som tillbyggnad, varvid bidrag alltså skulle utgå med 7 000 eller 5 000 kronor för plats, medan det är tveksamt om sistnämnda ombyggnadsarbeten kan anses gälla »för annat ändamål uppförd byggnad». Det måste anses otillfredsställande om statsbidragsbestämmelserna i dessa fall måste tolkas så att statsbidrag ej kan utgå och huvudmännen därigenom hindras från ett rationellt utnyttjande av befintliga byggnader.

Utskottet ansluter sig till den i promemorian uttalade uppfattningen, att statsbidragsbestämmelserna ej bör få givas sådan tolkning att de hindrar ett rationellt utnyttjande av byggnadsbeståndet. Av denna anledning vill utskottet förorda, att riksdagen uttalar, att ifrågavarande och liknande arbeten bör hänföras till »omändring av för annat ändamål», d. v. s. icke för undervisning och vård av efterblivna uppförda lokaler. Bidrag skulle vid godkännande av utskottets förslag komma att utgå med 30 procent av de verkliga byggnadskostnaderna, dock med eljest föreskriven maximering.

Beträffande anläggningsbidraget till externatplatser vill utskottet erinra, att andra lagutskottet i sitt tidigare nämnda utlåtande nr 27 förordat införande i lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna av ett uttryckligt stadgande därom att, där så finnes lämpligt, bör inrättas externa arbets- och sysselsättningsavdelningar för efterblivna, som avses i 5 § 2 mom. a), d. v. s. arbetsföra efterblivna, som erhållit undervisning i särskola men är ur stånd att taga vård om sig själva, och med dem i förståndsutveckling och arbetsförmåga likställda. För undvikande av tvekan på denna punkt vill utskottet anföra, att utskottet uppfattat departementschefens förslag så, att anläggningsbidrag till externa sysselsättningsavdelningar bör utgå enligt samma grunder som till externatskolor. I varje fall bör en sådan regel gälla.

Vad departementschefen anfört rörande *lärarlönebidraget* har icke givit utskottet anledning till erinran. Ehuru likformighetsskäl i detta fall icke bör tillmätas avgörande vikt, synes en normalisering av förevarande bidrag till statsbidraget för folkskolans del likväl vara av visst värde. Därest allmänna statsbidragsutredningen såsom utskottet finner önskvärt upptager frågan om statsbidrag till sekundärkommuner till behandling, synes därför även förevarande bidrag böra komma under bedömande.

Förslagen rörande *statsbidraget till egentliga driftkostnader* och i fråga om *bidrag till externatskolor* anser utskottet sig böra godtaga. Då bidragsbeloppen emellertid synes vara i lägsta laget vill utskottet uttala, att hinder givetvis inte bör möta att inom förhållandevis kort tid verkställa en omprövning av deras storlek.

Departementschefens förslag beträffande *bidrag till den öppna vården* kan av utskottet tillstyrkas. Såsom 1951 års sinnesslövardsutredning framhållit bör den öppna vården vara den primära vårdformen. Med hänsyn härtill anser sig utskottet beträffande denna bidragsform böra framhålla, att såväl vårdform som bidragsbelopp bör kunna omprövas, därest det skulle visa sig att den öppna vården hindras i sin utveckling av brist på medel.

Under återopande av det anförda och då utskottet icke funnit anledning till erinran eller särskilt uttalande i anledning av vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och föreslagit, hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 490 och II: 614, såvitt nu är i fråga, godkänna de förslag till ändrade statsbidragsgrunder för undervisning och vård av psykiskt efterblivna, som angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 5 mars 1954;

II. avslå motionerna I: 490 och II: 614, till den del de icke behandlats under I.

2:o) **Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa.** Kungl. Maj:t har (s. 57 och 58) föreslagit riksdagen att till Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 960 000 kronor.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med samma belopp.

Medicinalstyrelsen har hemställt, dels att anslaget uppföres med oförändrat belopp, dels ock att av anslaget 9 600 kronor må disponeras för anordnande av en utbildningskurs för i första hand föreståndare vid vård- och arbetshem inom sinnesslövärd. Styrelsen har härvid anfört bl. a. följande.

Inom sinnesslövärd arbetar f. n. en stor grupp föreståndare och vårdpersonal utan någon egentlig utbildning för arbete bland ett svårskött och särpräglat klientel. Med hänsyn till den utveckling sinnesslövärd undergått de senaste åren och de berättigade krav, som måste ställas på god institutionsvård, kan detta ej längre anses godtagbart. Medicinalstyrelsen finner därför synnerligen angeläget, att en kurs anordnas i första hand för föreståndare vid vård- och arbetshem under styrelsens överinseende. Kursen avses omfatta tre veckor och föreslås förlagd till Stockholm. I kursen skall ingå föreläsningar, praktiska demonstrationer och studiebesök. Föreläsningarna avses omfatta bl. a. frågor rörande barna- och ungdomspsykologi, barnpsykiatri, psykisk barna- och ungdomsvård, moderna principer för utvecklingshämmande barns fostran och vård, sysselsättnings- och arbetsterapi samt spastikernas problem.

Deltagarantalet beräknas till 30. Då de flesta torde arbeta vid enskilda anstalter, som åtnjuter statsbidrag, bör möjlighet beredas dem att erhålla stipendier om högst 200 kronor för att underlätta deras omkostnader för resor och uppehälle i samband med kursen.

Kostnaderna beräknas till 9 600 kronor, varav för föreläsningar 3 200 kronor, stipendier 4 000 kronor, lokal 400 kronor, arvode till administratör 500 kronor samt resor och omkostnader för studiebesök 1 500 kronor.

Departementschefen anser det vara synnerligen angeläget, att en utbildningskurs för i första hand föreståndare för nämnda vård- och arbetshem

anordnas under nästa budgetår. Styrelsens förslag till kursplan m. m. samt dess beräkning av kostnaderna för ändamålet anser departementschefen sig kunna i huvudsak godtaga.

Mot styrelsens beräkning av medelsbehovet i övrigt under anslaget har departementschefen intet att erinra. Därvid framhålles, att av departementschefen i det föregående framlagda förslag till ändrade statsbidragsgrunder, vilka beträffande lärarlönebidraget avsetts skola träda i kraft fr. o. m. den 1 juli 1954 och i övrigt fr. o. m. den 1 januari 1955 icke påverkar medelsbehovet under anslagen till sinnesslövärdn för budgetåret 1954/55. Driftbidragen utbetalas nämligen i efterskott, och eventuella framställningar om anläggningsbidrag för byggnader, som påbörjats men icke färdigställda den 1 januari 1953, vilka ansökningar föreslagits skola vara inlämnade till vederbörande tillsynsmyndighet före den 1 juli 1955, torde icke komma att beviljas och utbetalas redan under loppet av nästkommande budgetår.

Utskottet. Även utskottet finner det vara angeläget, att en utbildningskurs för i första hand föreståndare för vård- och arbetshem under medicinalstyrelsens överinseende anordnas. På grund härav och då inte heller Kungl. Maj:ts förslag i övrigt givit anledning till erinran hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till anstalter för obildbara sinnesslöa* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 960 000 kronor.

3:o) **Bidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 58 och 59), vilket innebär en uppräknig av anslaget med 50 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till uppförande eller inrättande av anstalter för bildbara sinnesslöa* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kronor.

4:o) **Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa.** Kungl. Maj:t har (s. 59—63) föreslagit riksdagen att till *Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 200 000 kronor.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 6 900 000 kronor.

Från anslaget bestrides kostnaderna för bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa enligt därom meddelade bestämmelser. Vidare har från anslaget under en följd av budgetår utgått bidrag till *dels* svenska föreningen för undervisning och vård av psykiskt efterblivna och fallande-sjuka för anordnande av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslö-

anstalterna, dels ock föreningen för sinnesslöa barns vård (numera föreningen Sävstaholmsskolorna) för uppehållande av verksamheten vid föreningens seminarium Slagsta för utbildande av lärarinnor vid skolor för sinnesslöa barn. Sistnämnda utbildning har fr. o. m. budgetåret 1953/54 förlagts i anslutning till småskoleseminariet i Stockholm och ställts under skolöverstyrelsens ledning. Härjämte har enligt medgivande av riksdagen under ett vart av budgetåren 1946/47—1949/50 från anslaget anvisats ett belopp av högst 20 000 kronor samt för vardera av budgetåren 1950/51—1952/53 och 1953/54 ett belopp av högst 29 800 resp. 32 600 kronor för anordnande av en särskild med hjälpklasslärarutbildningen kombinerad kurs för utbildning av sinnesslölärare.

Departementschefen anser det angeläget, att ytterligare en kurs för utbildning av vårdpersonal vid sinnesslöskolorna anordnas under nästa budgetår.

I detta sammanhang erinras om, att Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande genom beslut den 29 maj 1953 uppdragit åt skolöverstyrelsen att ombesörja en utbildning av sinnesslölärare, motsvarande den vid Slagsta seminarium tidigare bedrivna. För ändamålet anvisades ett belopp av 70 000 kronor. Utbildningen har förlagts i anslutning till småskoleseminariet i Stockholm under benämningen särskoleseminariet i Stockholm. Då seminariets kapacitet emellertid icke är tillräcklig, har Kungl. Maj:t — såsom ävenledes med stöd av riksdagens bemyndigande skett sedan år 1946 — genom beslut den 19 februari 1954 anvisat medel, 32 600 kronor, för anordnande av en särskild med hjälpklasslärarutbildningen kombinerad kurs för utbildning av sinnesslölärare. Motsvarande utbildning föreslås anordnad även under nästa budgetår och uppkommande kostnader liksom hittills få bestridas från nu ifrågavarande anslag. Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet vill departementschefen dock förorda, att handläggningen av frågor rörande lärarutbildningen fr. o. m. budgetåret 1955/56 överflyttas från inrikesdepartementet till ecklesiastikdepartementet. Kostnaderna för ifrågavarande utbildning för budgetåret 1954/55 föranleder för skolöverstyrelsens del en ökning av medelsanvisningen med 1 262 600 kronor, vilket belopp föreslås avrundat uppåt till 1 300 000 kronor.

Vad beträffar under medicinalstyrelsens inseende stående anstalter föreslås, att anslaget uppföres med oförändrat belopp — 1 208 000 kronor — samt att även för nästa budgetår ett belopp om högst 20 000 kronor får utgå såsom bidrag till anordnande vid Skaraborgs och Älvsborgs läns sinnesslöanstalt Johannesberg av en utbildningskurs för vårdpersonal vid sinnesslöanstalterna.

I enlighet härmed och under erinran om vad som under punkten 1 anförts i fråga om de föreslagna nya statsbidragsgrundernas inverkan på nu förevarande anslag, uppskattas det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår till 8 200 000 kronor.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 200 000 kronor.

5:o) *Bidrag till svenska föreningen för psykisk hälsovård*. Kungl. Maj:t har (s. 63—65) föreslagit riksdagen att till *Bidrag till svenska föreningen för psykisk hälsovård* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

Anslag för detta ändamål finnes icke uppfört i riksstaten för innevarande budgetår.

Svenska föreningen för psykisk hälsovård har hemställt om statsbidrag med 6 000 kronor för bestridande av kostnaderna för sjukgymnastisk behandling av vissa spastiska sinnesslöa barn.

Föreningen har till uppgift bl. a. att förebygga nervösa och psykiska sjukdomstillstånd hos därav hotade personer ävensom att genom ändamålsenliga vårdåtgärder förbättra dem, som drabbats av sådana sjukdomar. Till berörda kategorier torde kunna hänföras spastiska barn, ett klientel, som i viss utsträckning visat sig mottagligt för rörelseterapi och härigenom kunnat räddas åt en mera människovärdig tillvaro. Föreningen har anslagit medel till av sjukgymnastisk expert företagna resor till ett stort antal sinnesslöanstalter i syfte att meddela spastiska barn behandling och att samtidigt instruera vårdpersonalen. Under tiden 18 september 1951—30 september 1952 besöktes sålunda 55 sinnesslöanstalter med 5 707 intagna, av vilka 367 erhöll sjukgymnastisk behandling och rörelseprogram. Besöken planerades av medicinalstyrelsen. Sedan maj månad 1953 har verksamheten kunnat upprätthållas genom bistånd från Rädde Barnen, som beviljat 6 000 kronor för ändamålet. Av dessa medel har redan cirka hälften förbrukats. Verksamheten synes vara av synnerligen stort, framför allt humanitärt värde. Då föreningen därför önskar fortsätta densamma men av ekonomiska skäl icke i längden ser sig i stånd härtill, anhåller föreningen, att medel måtte ställas till dess disposition för fortsatt bedrivande av verksamheten i fråga. Den årliga kostnaden beräknas komma att uppgå till i runt tal 6 000 kronor.

Departementschefen anför att genom propositionen nr 26 till innevarande års riksdag har framlagts förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, vilket förslag bl. a. innebär ställningstagande till huvudmannaskapet för vården av såväl bildbara som obildbara sinnesslöa spastiker. I den mån dessa är högggradigt vanföra eller eljest så svårskötta, att de fordrar vård på specialanstalt, skall vården omhänderhas av staten. Huvudmannaskapet för övriga efterblivna spastiker skall åvila landstingen och städerna utanför landsting. Den nya lagstiftningen har föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1955.

För att bereda de efterblivna spastiker, som nu är intagna på sinnesslö-anstalter av olika slag, tillfälle till sjukgymnastisk behandling har svenska föreningen för psykisk hälsovård sedan slutet av år 1951 haft anställd en ambulerande sjukgymnast. Då verksamheten synes ha lämnat goda resultat, är det angeläget, att föreningen kan fortsätta med densamma. Enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet bifogade uppgifter rörande föreningens ekonomi, torde detta icke vara möjligt, med mindre föreningen erhåller särskilt bidrag till verksamheten. Med hänsyn härtill anser departementschefen sig böra förordas, att föreningen tillerkännes statsbidrag för ändamålet. Då enligt vad ovan anförts frågan om huvudmannaskapet för vården av sinnesslöa spastiker fr. o. m. den 1 januari 1955 torde komma att vara löst, bör statsbidrag icke utgå till föreningen efter nämnda dag. Det förordas, att bidraget för tiden intill 1954 års utgång bestämmes till 6 000 kronor. För ändamålet anses böra anvisas ett särskilt obetecknat anslag, benämnt Bidrag till svenska föreningen för psykisk hälsovård.

Utskottet vill framhålla angelägenheten av att möjligheterna att förbättra den förebyggande vården av nervösa och psykiska sjukdomstillstånd omsorgsfullt tillvaratages av medicinalstyrelsen i samråd med vederbörande huvudmän. Då den av svenska föreningen för psykisk hälsovård genom en ambulerande sjukgymnast bedrivna verksamheten för behandling av efterblivna spastiker såsom departementschefen framhållit synes ha lämnat goda resultat, tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag.

På grund härav hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till svenska föreningen för psykisk hälsovård* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Gillström, Alfred Nilsson, Näsström, Påls-son, Hesselbom, Einar Persson, Edvin Thun, Bergh, Holmqvist och Sunne; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malm-borg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Rubbestad, Åker-ström, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Persson i Växjö, Onsjö, fru Ericsson i Luleå, herr Birke och fröken Ager.

Reservation.

vid *punkten 1* (Ändrade statsbidragsgrunder för undervisning och vård av psykiskt efterblivna) av herrar *Ohlon, Iwar Anderson, Alfred Nilsson, Pals-son, Bergh, Sunne, Malmborg* i Skövde, *Ståhl, Rubbestad*, fröken *Elmén*, herr *Onsjö* och fröken *Ager*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka de i motionerna I: 490 och II: 614 förordade statsbidragsgrunderna samt att därför

dels det stycke av utskottets yttrande på s. 18, som börjar med orden »Ehuru utskottet» och slutar med orden »detta statsbidragssystem», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet får till en början erinra, att 1946 års utredning framhöll att 'sinnesslövärderna måste karakteriseras som en ren statlig uppgift, vars omhändertagande alltså principiellt i sin helhet borde tillkomma staten'. Utredningen föreslog dock att anläggningsbidrag skulle utgå med 80 procent.

I ett år 1943 avgivet betänkande framhöll kommunalskatteberedningen liknande synpunkter.

I motionerna yrkas att 1951 års utrednings förslag om ett anläggningsbidrag av 50 procent bör bifallas. Detta förslag har av flera remissinstanser ansetts vara alltför lågt, men Kungl. Maj:t har likväl vidtagit kraftiga nedskärningar.

Utskottet har för egen del funnit de i motionerna anförda skälen bärande för en höjning av anläggningsbidraget till i motionerna angivna belopp. Väl är det sant, att den statsfinansiella situationen manar till återhållsamhet, men situationen för de kommunala huvudmännen är väl icke ljusare. Då det nuvarande bidraget fastställts till 75 procent av det tidigare bidragsunderlaget samt de i motionerna angivna beloppen motsvarar ungefär 50 procent av bidragsunderlaget, innebär motionärernas förslag i själva verket en principiell försämring av statsbidraget. Då propositionen i förevarande avseende emellertid går ännu längre samt de nya huvudmannareglerna ålägger landstingen och de landstingsfria städerna nya och väsentligt utökade uppgifter, vilka bli än mer betungande genom att sinnesslövärderna är en starkt eftersatt vårdgren, finner sig utskottet böra förorda att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i denna del, beslutar att anläggningsbidrag för undervisning och vård av psykiskt efterblivna skall utgå med belopp, som angivits i motionerna I: 490 och II: 614.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 490 och II: 614, såvitt nu är i fråga, godkänna de förslag till statsbidragsgrunder för undervisning och vård av psykiskt efterblivna, som angivits av utskottet;»